

HERONDAS

MIMIAMBI

THALIA

THALIA

Traducerea din limba elină s-a făcut
după ediția

Otto Crusius

Die Mimiamben des Herondas, zweite
Auflage gänzlich umgearbeitet von Rudolf
Herzog, Dieterichsches Verlag,
Leipzig, 1926.

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sunt rezervate Editurii UNIVERS

HERONDAS

MIMIAMBI

TRADUCERE ȘI NOTE
DE
VIORICA GOLINESCU

EDITURA
UNIVERS
ȘI
TEATRUL NAȚIONAL
I. L. CARAGIALE
BUCUREȘTI — 1976

PROLOG

*Mă jur pe Muze c-altă glorie mai mare
Eu n-am dorit, decît să scriu elegiace
Cîntări — și apoi choliambi, să fiu al doilea
După bătrînul Hipponax, să mă-nțeleagă
Și viitoarea seminție a lui Xuthos.¹*

¹ Aceste versuri, foarte mutilate, sînt scrise pe o mică bucată de papirus care constituia mijlocul unei pagini. Este sfîrșitul unui fel de prolog, unde Herondas explica de ce a scris mimi și de ce a folosit choliambii, întrebuițați înaintea lui de Hipponax din Efes.

MIJLOCITOAREA

În acest mim este vorba despre propunerea pe care o bătrână mijlocitoare, Gillis, o face tinerei Metriche, al cărei soț e plecat în Egipt și care se pare că a uitat-o, nemaitrimișându-i nici o veste. Gillis își susține propunerea cu multă diplomație, citind proverbe și dând sfaturi, aparent de bun simț, tinerei pentru a o convinge să dea ascultare ofertei tînărului Gryllos care se îndrăgostise de ea. Metriche o ascultă cu bunăvoință pe bătrîna care, se pare, i-a fost doică, dar îi respinge propunerea cu multă demnitate. Este singurul personaj al autorului care ne inspiră simpatie prin cinstea și frumusețea sa sufletească. Bătrîna se retrage, nu fără a căuta să-și mascheze dezamăgirea prin laude ce par dezinteresate.

Aciunea se petrece acasă la Metriche, în insula Kos, într-o seară ploioasă. Metriche și sclava sa, Treïssa stau în casă, lucrînd. Se simte din primele replici că tînăra femeie speră, la auzul bătăilor în ușă, să afle vești despre soțul său.

PERSOANELE :

METRICHE, tînăra femeie
GILLIS, bătrîna mijlocitoare
TREÏSSA, sclava Metrichei

. METRICHE

Treïssa, auzi, bate la ușă cineva,
Ia vezi, poate-a venit vreunul de la țară.

TREISSA

Cine-i la ușă ?

GILLIS

Iaca, sînt eu !

TREISSA

Dar cine e ?

Ți-e frică să te-apropii ?

GILLIS

Ba, m-am apropiat.

TREISSA

Cine-i ?

GILLIS

Mi-s Gillis, mama Filènidei¹, o știi,
Vestește-o pe Metriche și spune-i c-am venit.
Hai, spune-i !

METRICHE

Cine este ?

GILLIS

Eu, Gillis, mă cunoști.

METRICHE

Tu ești, mătușă Gillis ? (*Sclavei*) Tu poți pleca acum.
Și ce soartă te-aduce, mătușă, pe-aici ?
Cum vin zeii la oameni, așa veniși și tu².
Îmi pare că cinci luni sînt, de cînd nici chiar în vis —
Pot să jur și pe Soartă — nimeni nu te-a văzut
Venind la poarta mea.

GILLIS

Copilă, stau departe
Și-n ulițele-acelea înot pîn-la genunchi

În praf și în noroi ; puteri am cît o muscă
Și vîrsta mă doboară, ea umbra și-a întins³.

METRICHE

Ei, taci, mătușă Gillis, timpul nu-nvinui !
Cred c-ai avea putere la trîntă să te iei.

GILLIS

Îți rîzi de mine...-ți merge, mai tînăra fiind.

METRICHE

Ei, nu te-aprinde-acuma numai pentru atît !

GILLIS

Ia spune-mi tu mai bine, de ce de-atîta timp
Tot văduvești uitată, tocind un pat pustiu ?
De cînd plecat e Mandris — sînt zece luni de-atunci
Tu n-ai primit nimica de-acolo, din Egipt.
Că te-a uitat e sigur, din altă cupă bea⁴.
E-un templu al iubirii acolo⁵ și orice
Se naște și există se află în Egipt⁶ :
Avere și putere, palestre, cer senin
Și glorie, tot tîmpul acolo vezi ceva ;
Și filosofi, zeițe și aur și băieți,
Al zeilor frați templu, un prea bun bazileu,
Muzeul, vinuri, totul în ce-i bun să te înfrupți,
Femei, pe Persefona⁷, cît niciodat' un cer
Mai multe stele încă pe el nu a purtat.
Frumoase — ca acele zeițe ce-au venit⁸
La Paris să se-ntreacă (de nu m-ar auzi !).
Și tu, nenorocito, ce fel de suflet ai ?
Tot stai de-ncălzești locul sub tine și te pierzi,
Cenușa se așterne pe tinerețea ta⁹
Fără să bagi de seamă. Gîndul de ce nu-l schimbi ?
Mai uită-te pe-alături ; vreo două zile, trei,
Cu alt prieten vesel poți să te veselești.
O ancoră-i puțin corabia s-asiguri¹⁰.
Și de-o veni și zeul ce n-o să-l mai numim¹¹...

Și nimenea pe tine de nu te-a deșteptat,
Ai să regreti... că iarna vine pe neașteptat'...
Și nimeni dintre noi nu-și știe viitorul
Nesigură e soarta oricărui muritor ¹²...
Nu-i cineva pe-aproape ?

METRICHE

Nimeni.

GILLIS

Ascultă, dar,
De ce-am venit la tine ca să te-nștiințez.
O știi pe Matakine a lui Pataikion,
De cinci ori fiu-i Gryllos a fost învingător.
Copil fiind, coroana la Pitice-a luat,
De două ori învins-a el la Corint pe-acei
Ce-abia le mijeaa barba, și-acuma pe bărbați
La Pisa, în concursul ce fu, de pugilat.
Averea-i e frumoasă — nu te-ar lovi c-un pai ¹³,
La el e neatinsă pecetea dragostei.
De sărbătoarea Misei ¹⁴ văzîndu-te-n alai,
Călcîiele-i s-aprinse, în inimă-i străpuns.
El ziua, ca și noaptea, tot stă pe capul meu
Și plînge, tu, copilă, mă roagă... și de dor
Se prăpădește, fată... Metriche,-odorul meu,
Supune-te zeiței ¹⁵ și fă acest păcat !
Că bătrînețea vine, ca mîine, pe furiș ;
Vei cîștiga-ndoit, o viață de plăcere
Și îți va da mai mult decît chiar îți închipui.
Ascultă, chibzuiește, pe zei, că te iubesc...

METRICHE

Nu numai părul, Gillis, și mintea ți-a albit !
Pe-ntoarcerea lui Mandris acasă eu mă jur,
Astfel să mă ajute zeița Demeter,
Dac-aș răbda pe alta să-mi spună ce-mi zici tu.
Pentru vorbele-i șchioape, aș face-o șchioapă eu
Și pragul casei mele l-ar socoti dușman !

Și tu chiar niciodată să nu mai vii aici
Cu-asemenea solie ce-i bună de pețit
La cele tinerele... Și pe Metriche las
Să încâlzească jilțul, pe fata lui Piteu !
Din pricina ei nimeni de Mandris n-o rîdea.
Dar, Gillis, n-ai nevoie de-atîtea vorbe-n van !
Treïssa, lustruiește cupa cea neagră și
Vreo trei măsuri îi toarnă de vin din cel curat,
Mai picură-i și apă ¹⁶ și dă-i să bea-ndestul.

TREÏSSA

Ia, Gillis, bea !

GILLIS

Să vezi, doar numai că mi-ești dragă,
Să știi, venii la tine nu să te ispitesc.

METRICHE

Dar mi-ai spus și de Gryllos și de amorul lui !

GILLIS

Vinul ți-e bun, Metriche, pe Demeter îți jur,
Un vin așa de strașnic de mult n-am mai băut !
Fii fericită, fată ! (*Încet*) Și bine să te-ascunzi !
Cît mai respiră Gillis să aibă parte de
O Mirtale și-o Sime ¹⁷ de-a pururi tinere !

II

NEGUSTORUL DE FETE

Bátaros, patronul unei case de petreceri, își pledează cauza în fața tribunalului, acuzându-l pe Tales, un tânăr bogat, frigian de origine ca și el. Acesta a venit la casa lui, făcând scandal și răpindu-i o fată. Fiind străini amândoi, au nevoie de un protector pentru a se putea prezenta în fața legii. Hazul mimului constă în contrastul dintre mărețele principii de dreptate și egalitate invocate și cauza atât de meschină pe care o susțin, dintre limbajul grandilocvent, retorica umflată, parodie a stilului marilor oratori și expresiile colorate, familiare, triviale, care îi scapă de pe buze în focul pledoariei.

Caracterul acestui proxenet e creionat cu măiestrie de Herondas. Personaj tipic, om lipsit de scrupule, pentru care banul înseamnă totul, el trece cu o dezinvoltură stupefiantă de la indignarea cea mai virtuoasă la toleranța cea mai slugarnică. Unii comentatori îl socotesc cea mai reușită figură din galeria de personaje a autorului.

PERSOANELE :

BÁTAROS, negustor de fete, patronul unei case de petreceri, acuzator
Grefierul

PERSOANE MUTE :

Judecătorii

TALES-ARTIMNES, acuzatul

MIRTALE, o fată din casa lui Bátoros
MENES
ARISTOFON } patronii părților
Supraveghetorul clepsidrei

Scena se petrece la un tribunal în insula Kos.

BÁTAROS

Stimați judecători, nu după neam, desigur
Sau după faima-mi proastă vă veți lua acum !
Și ce-i că Táles are navă de cinci talanți ¹
Valoare, și că eu cu greu adun de-o pîine ?
Aceasta nu-i pricină insultele-i să-ndur !
Dar mă încred în voi ; ce-ar mai fi plîns cu-amar el
Dacă în țara mea m-ar fi bătut, acasă !
Străini amîndoi sîntem și cum putem trăim,
Nu chiar cum ne e voia ; lui, Menes i-e patron,
Aristofón e-al meu ; a fost învingătorul
În luptele cu pumnii acela ; cestălalt
Și-acuma mai doboară. Și ce să vă mai spun ?
Să vă uitați la dînsul, seara pe la apus,
Ce haină are-n spate cînd iese în oraș,
Da, da, sînt sprijinit de un patron puternic !

(Arătînd pe acuzat)

El poate vă va zice : Venit-am din Aké ²,
Cu-ncărcături de grîne, poporu'-am săturat.
Dar vezi, din Tir ³ adus-am și eu pentru popor
Femei, dar nu-s pe gratis, cum nu-i nici marfa lui.
Și ce-i dac' are vase pe mare și-i luxos,
Tunica-i de trei mine ⁴, iar eu o zdreanță port,
Și ghetele-mi sînt sparte, podeaua mi-este pat...
Dar dacă toate astea îi dau dreptul să-mi ia
Cu forța vreo fată din ale mele, chiar
Fără îngăduința-mi și noaptea mai ales ⁵,
O, atunci cetățeni puteți zice adio
La orice siguranță și-a voastre libertăți
Cu care v-ați mîndrit ⁶. Táles le va distruge !

El care se cuvine să știe cine e⁷,
Din ce neam păcătos se trage... de aceea
Ar trebui, ca mine, să fie mai modest,
De cetățenii-n drepturi să se ferească, chiar
De cel mai mărunțel, știindu-și obirșia.
Cu toate astea, cei mai sus-puși din ăst oraș,
Născuți din stirpe-aleasă, nu iau legea ca el,
Ba chiar ei o respectă; nu m-au bătut nicicînd
Și nici n-au venit noaptea să-mi zgîlție la uși,
Cu torțe să-mi aprindă acoperișu-n cap
Și fetele să-mi ducă apoi acas' la ei!
Dar frigianu-acesta, Táles acum numit,
Artimnes înainte, el toate le-a făcut,
Nerespectînd nimica, nici lege, nici arhonți
Și nici vreun magistrat; de-aceea grefierul
Să ia și să citească despre bătăi ce-i scris.

(Către supraveghetorul clepsidrei)

Ca să termine legea de citit dumnealui
Oprește și clepsidra⁸, preabunule acum,
Să nu-i vorbească fundul; că știi cum s-a mai zis:
Să nu-ți bată și haina de te-a lovit la dos.

GREFIERUL

Orice om liber dacă o sclavă va răni
Sau de, cu dinadinsul, o va lovi pre ea,
Cît pagubă va face, îndoit va plăti.

BĂTAROS

Ei, cine-a scris acestea, stimați judecători?
Acela fu Charóndas⁹ și nu eu, Bátaros
Ce vreau acum lui Táles acest proces să-i fac.
Și spune mai încolo¹⁰: „O ușă de a spart
Îl va costa o mină.” Charóndas, el a zis.
„Cu pumnul de-a lovit, el altă mină da-va,
De dă foc unei case ori silnic intră-n ea,
Mia de drahme-l costă, sau dublu, după caz.”

(Către Tales)

Legiitoru-acesta, o Táles, locuia
Într-un oraş mai mare, dar tu nu înţelegi
Ce-i aia o cetate, cum o administrezi...
Tu azi în Brikindera şi la Abdera, ieri,
Iar mâine, de ai treburi, la Faselis te duci.

(Către judecători)

Ca să nu lungesc vorba, stimaţi judecători,
Cu ale mele pilde să nu mai plictisesc,
Ca şoarecele-n smoală păţit-am eu acu' ¹¹!
Am încasat şi pumnii şi uşa mi-a stricat,
Treimea din chirie în plus am să plătesc,
Uşorii-s de tot arşi...

(Către Mirtale)

Dar vin' aici, Mirtale,
Arată-te la toţi, ruşine să nu-ţi fie!
Închipuie-ţi că domnii, cinstiţi judecători
Cu ochi ca de părinte sau frate te privesc ¹².

(Către judecători)

O, voi, judecători, cât e de târnuită,
Vedeţi-o, toată-i smulsă, de sus şi pînă jos,
În ce hal a adus-o omul acesta sfînt,
Bătînd-o şi tîrînd-o !

(Lui Tales)

Dar jertfă să aduci
Tu bătrîneţii mele că duhul nu ţi-ai dat !
Ca Fílistos din Samos sau Brekkos ¹³, altădat ;
Tu rîzi ? Ei, dar, vezi bine, eu sînt un proxenet,
N-am zis că nu şi iată, mă cheamă Bátaros ;
Bunic mi-a fost Sisimbras şi tată Sisimbrisc
Şi amîndoi ţinură cîte un lupanar ¹⁴.
Viteaz însă-s ca leul şi îţi voi spune deci :
„Hai, vino-ncoace, Táles şi de ţi-e dragă ea,
Păcatul nu e mare, eu banii îndrăgesc
Şi dacă-mi dai cât face, îndată ţi-o voi da ¹⁵.”

Pe zei, de arzi de dorul cuiva din casa mea,
Pune aici în palmă, la nenea Bătaros,
Și singur îți iei bunul și faci cu el ce vrei !”

(Către judecători)

Aceste-avui a zice, stimați judecători
Lui Táles ; iar pricinei, deși nici martori, nu-s,
Cu dreaptă judecată, sentința să i-o dați.
De cere-un sclav ca martor — să-l schingiuiе de vrea,
Aicea sînt — pe mine el poate să mă ia ¹⁶.

(Către Tales)

La roată, Táles, ia-mă și du-mă, dacă vrei,
Dar pune banii-aicea, să-i văd și eu întîi,
Mai dreaptă judecată nici Minos nu va da ¹⁷.
În rest, acuma, iarăși, stimați judecători
Gîndiți că nu e vorba numai de mine-aici
Ci și de toți străinii aflîndu-se-n oraș.
O, dar, acum vedea-voi eu gloria lui Kos ¹⁸,
A lui Merops, Tessalos, Hercule cel viteaz...
Asklepios cel mare din Triikka a venit
Și-atunci Phoebé aicea născut-a pe Letò
O, chibzuiți acestea, cu drepte cumpăniri,
Dați-i o sentință justă — și-așa, ca în proverb,
Pedeapsa îl va face pe frigian mai bun ¹⁹
— De spune adevărul proverbul din bătrîni. —

III

PROFESORUL

O mamă sărmană și necăjită, Metrotima, vine să se plîngă învățătorului băiatului ei, Kottalos, de purtarea acestuia și să-l roage să-l pedepsească exemplar. Caracterul principal nu este „profesorul” Lampriskos, care dă titlul mimului, ci Metrotima, acuzată de unii comentatori pentru asprimea ei neiertătoare, explicabilă totuși prin situația materială precară și multele neazuri ce i le pricinuieste acest fiu rău și neascultător.

PERSOANELE :

METROTIMA, o sărmană văduvă
LAMPRISKOS, profesorul
KOTTALOS, fiul Metrotimei, de 10—12 ani

PERSOANE MUTE :

KOKKALOS }
PHILOS } elevi mai mari
EOTIES }

Scena se petrece într-o sală de clasă.

Pe pereți se văd tablouri înfățișînd pe Apollon și Muzele.

METROTIMA

Să-ți dea scumpele Muze, Lamprisk, să guști din plin
Plăcerile vieții, dar pe-ăsta să-l jupoi
Din cap pînă-n picioare, și sufletul să-i scoți
De-abia să mai răsufle, că-i tare păcătos !

Nenorocită sînt, mi-a ruinat și casa
Jucînd pe bani ; arșicele ¹-acuma nu ajung
Pe el să-l mulțumească ; Lampriskos, a-nceput
Să meargă spre-o mai mare pierzanie, de-acu' !
Unde stă grămăticul să-ți spună n-ar putea,
— Dar și-ăsta cere leafă, vai mie, la treizeci
În fiecare lună — și plîng ca Nannakos ²,
Dar ar putea să spună și altora de vor
Taverna unde este cu vagabonzi, hamali
Și unde se-adună-ntre ei sclavii fugari !
Iar bieteles tăblițe ³ pe care mă căznesc
În fiecare lună de le tot ceruiesc,
Orfane, părăsite, zac, unele sub pat,
Iar altele prin colțuri și dacă, uneori,
Se mai uită la ele, din Hades parc-ar fi.
Nu-l vezi scriind ca lumea, doar răzuie mereu.
Dar zarurile-i tare mai lustruite sînt !
Mai mult decît lecitul ⁴ ce zilnic folosim.
Pe ele le tot poartă cu el în săculeț.
Nu știe-a recunoaște nici prima literă,
„Alfa“ să-i țipi așteaptă și asta de cinci ori.
Trei zile-n urmă, tat-său l-a pus a scri „Maron“ ⁵
Iar el, „Simon“ în locul cuvîntului a scris,
Podoaba asta. „De-aia nebună sînt“, îmi zic,
„Că nu l-am dat pe ăsta să-nvețe pe măgari
A paște, ci la carte“, crezînd că îmi va fi
Toiag la bătrînețe ; de-l pui ca pe copii
Să spun-o poezie, eu, sau chiar tatăl meu ⁶,
— bătrîn tare bolnav de ochi și de ureche —
El picură la vorbe ca dintr-o oală spartă :
„Apollon... vîntor ⁷...“ „Dar asta“, zic, „o spune
Că prost ești ! și bunica ce carte n-a-nvățat ;
O știe și oricare din sclavii frigieni.
Iar cîteodată dacă ne rățoim la el,
Trei zile-n șir chiar uită pe-acasă să mai dea,
Se-ascunde la bunica, bătrîna, vai de ea,
Și-o mai și jumulește ; sau, sus, pe-acoperiș
Se cațără maimuța ⁸, și cu tifla ne dă,

Bălângăbind de-acolo picioarele, iar eu
Ce chinuri simt în suflet, cred că-ți închipuiești,
Cînd îl văd, nu de alta, dar zboară țiglele...
Ca putreda răchită și iarna vine... și
Mă costă trei parale spărtura ; ce mai plîng !
Că toți vecinii strigă în cor : „ăsta-i Kottal’,
Isprava lui Kottálos, al Metrotímei fiu !“
Și ăsta-i adevărul, nici nu poți să crîcnești.
Ia uite la spinarea-i julită prin păduri,
Ca un pescar din Delos⁹ ce-și irosește-n van
O viață prăpădită pe mare ; dar în schimb,
Cînd cade într-o lună ziua de douăzeci¹⁰
Sau ziua-a șaptea, știe ca și un astronom¹¹,
Nici somnul nu-l mai prinde, vacanța de-a venit.
De-aia te rog, Lampriskos — zețele să-ți dea
O viață fericită și numai bunătați —
Dacă tu pe-ăsta...

LAMPRISKOS

Dragă Metrotima, destul,

Ce se cuvine-avea-va, cu vîrf și îndesat !
Eúties, Kokkálos, Phílos, unde sînteți ?
Țineți-l bine pe-ăsta de umeri¹² sau cumva
Pîndiți o lună plină, ca Akeseu¹³, cîndva ?
Te felicit, Kottalos, de faptele ce faci.
Nu-ți mai ajunge-acuma că zarul mînuiești
Colegii înșelîndu-ți, în cîrciumă te-nfunzi
Mereu și joci pe bani cu vagabonzi și trîntori !
Am să te-nvăț eu minte — de nu t-ei supăra
Mai ceva ca o fată, să nu-ndoi nici un pai¹⁴ !
Unde îmi e cureaua tare, coada de bou
Cu care bat elevii cei răi și pedepsiți ?
Încoace aduceți-o cît încă-s mînios !

KOTTALOS

Nu, te implor, Lampriskos, de dragul Muzelor,
Pe sufletul lui Kottis¹⁵, pe barba-ți, bate-mă
Cu ailaltă, că asta e prea tăioasă, zău !

LAMPRISKOS

Ești ticălos, Kottalos, și de-ai fi dus la târg,
Vreo laudă de tine n-ar spune nimenea,
Nici chiar în țara-n care rod șobolanii fier¹⁶ !

KOTTALOS

Cîte, te rog, Lampriskos, te pregătești să-mi dai,
Cîte bice ?

LAMPRISKOS

De asta, pe ea să o întrebi.

KOTTALOS

Aoleo, cît de multe ! Lasă-mă să trăiesc !

METROTIMA

Cît păcătoasa-ți piele să ducă va putea !

KOTALLOS

Destul, te rog, Lampriskos !

LAMPRISKOS

Să încetezi și tu !

KOTTALOS

N-am să mai fac, Lampriskos, de astea, niciodat'
Pe Muzele iubite și-o jur...

LAMPRISKOS

Știu, limba ție
Grozavă, dar de mormăi și botniță îți pun !

KOTTALOS

Nu mă ucide, iacă, tăcut-am, te implor !

LAMPRISKOS

Lasă-l, Kokkállos !

METROTIMA

Ei, dar, Lampriskos, să nu-l lași !
Jupoaie-l tot de piele, ai timp pîn' la apus !

LAMPRISKOS

E mai vărgat pe spate ca șarpele, dar tot
Va mai primi, se cade, așa, vreo douăzeci,
Chiar de-ar ști să citească precum Klio¹⁷, perfect,
(lui Kottalos)
Și îndulcește-ți limba cu miere de acum¹⁸ !

METROTIMA

Mă duc să-i spun, Lampriskos, bătrînului, acas',
Pe îndelete totul și mă întorc s-aduc
Cătușe pentru ăsta, să-l vadă țopăind
Puternicele Muze ce-atîta le-a urît !

IV

FEMEILE LA TEMPLUL LUI ASKLEPIOS

In acest mim autorul lasă să se întrevadă preferințele sale artistice, exprimându-le prin admirația celor două femei, Kinno și Kokkale, ce au venit să închine un cocoș zeului, drept mulțumire pentru vindecarea unei boli. Ele își mărturisesc cu vioiciune și prospețime încântarea în fața unor opere de sculptură și pictură aflate în templul lui Asklepios din insula Kos.

PERSOANELE :

KINNO

KOKKALE

Slujitorul templului

PERSOANE MUTE :

KIDILLA, sclava lui Kinno

Scena se petrece în orașul Kos — la început în fața templului, apoi în interiorul acestuia.

KINNO

(recitînd rugăciunea rituală)

Salut, Peán¹, stăpîn și domn în Triikka,

Coborîtor în Kos și-n Epidaur ;

Salut, Koronis, care i-ai dat viață,

Salut Apollon și salut Hygeia,

Pe care tu cu dreapta ai atins-o.

Voi toți cu-altare-n templu, strălucite,

Salut Panake, Epione și Ieso,

Salut, puternici zei, voi ce distrus-ați
Casa lui Laomédon și tăria-i;
Voi care vindecați aprige boale.
Salut, Macháon ție, Podalire,
Voi toți, zei și zeițe, locuind-o
Această vatră sfântă a lui Peán !
Primiți cu bună voie și cocoșul ²,
Al casei, curții mele, vestitorul,
Ca o ofrandă mică și modestă,
Că noi puțin putem și greu o ducem.
Altfel, un bou sau o-ngrășată scroafă
Ți-am fi adus drept mulțumire, ție,
Care cu o mână blîndă alungat-ai
Grozava boală, dîndu-ne și leacul.

(Lui Kokkale)

Vrei să pui mai la dreapta tabloul ³, draga mea,
Aproape de Hygeia, Kokkale, dacă poți.

KOKKALE

A, dar, iubită Kinno, ce strașnice sculpturi,
Minunile acestea cine le-o fi făcut ?
Și cine le-o fi dat altarelor de-aicea ?

KINNO

Fiii lui Praxiteles ⁴ le-au dăltuit, nu vezi
Inscripția pe soclu ! Și Eúties a dat
Statui acestui templu, un fiu al lui Praxon.

KOKKALE

O, să le-ajute Peán, că frumoase mai sînt !
Uite, dragă, o fată ⁵ se uită la un măr
Și-ai zice c-o să moară de nu-l poate gusta !
O, dar bătrînul, Kinno ! Și, pe toți zeii, vezi
Pe băiatul de colo, cum mai strînge de gît
O gîscă ?... Chiar ai crede de toate că sînt vii,
De n-ai vedea de-aproape că-s numai pietre reci.

Stau parcă să vorbească, și este de crezut
Că omul mai târziu va-nsufleți și piatra.
Ia uite, dragă Kinno, pe fiica lui Mittes,
Pe Bátales⁶, sculptată, parcă venind spre noi ;
Dacă n-ai cunoscut-o, aici e-ntreagă ea,
Nici nu mai e nevoie s-o vezi cu-adevărat !

KINNO

(care probabil s-a îndepărtat puțin, admirînd statuile)

Kokkale, vino dragă, și îți voi arăta
Ceva ce n-ai văzut, de cînd ești, niciodată !

(Slavei)

Kidilla, cheamă iute pe neocór⁷, ce stai ?
Cu tine, ei, vorbesc, ce caști atîta gura ?
...Se pare că nu-i pasă deloc cînd zic ceva
Și stă ca pironită cu ochii ei de crab⁸.
Hei, îndopato, du-te, cheamă pe neocór
Tu, toanto, nu ești bună de treabă nicăieri !
Acasă, nu, la fel și-aici, zaci ca o piatră.
Dar, pe zeul din templul acesta eu mă jur,
Kidilla — deși-s blîndă, mă faci să clocotesc —
Mă jur că ai să-ți scarpini tu capul ticălos⁹.

KOKKALE

Dar nu e bine totul la inimă să pui,
Tu, Kinno dragă. Sclavii-s mai toți neascultători.
Lenea parcă le-nfundă chiar dopuri în urechi.

KINNO

Iacă — se făcu ziuă — ne-mpinge și mai rău.

(Slavei)

Tu să rămii aicea. *(Către Kokkale)* Hai, poarta s-a
deschis,

Se vede înăuntru.

(Cele două femei intră în templu.)

KOKKALE

O, Kinno, vezi și tu ?

O, ce minunăție, de lucrături, să zici
Chiar că Atena însăși cu mâna-i le-a făcut !
(În fața ei mă plec). Uite, copilul 'cela "
E gol și dacă-l zgîrii, apare-o urmă-ndat'
Iar carnea îi e caldă — pare c-ar respira.
Și cleștii-aceștia, dragă, de-argint, de i-ar vedea
Patékiskos sau Miélos¹² ce ochi ar mai holba
Crezînd că sînt cu totul numai de-argint curat !
Ia uite boul¹³, sluga, femeia de-i cu ei,
Cel cu nas cîrn și-acela cu nasul coroiat,
N-ai zice toată ziua că-s vîi și te privesc ?
De n-aș fi mai ceva ca o muiere proastă
Ce, parcă n-aș țipa de frica ăstui taur
Ce-așa strîmb, dintr-o parte privește, chiondorîș ?

KINNO

Așa-i dragă, Apelles din Efes¹⁴ are miini
Ce-arată adevărul. Și în pictura lui
Ce-i bun sau rău apare, așa cum l-a văzut ;
Ce-i vine-n mințe, face, chiar și zei de ar fi.
Iar de l-a văzut vreunul pe el sau munca lui
Și nu-l admiră,-i vrednic în cui la postăvar
Să spînzure-n dugheană, legat cu capu-n jos !

SLUJITORUL TEMPLULUI

(apărînd din încăperea unde a sacrificat jertfa)

Femei, ofranda voastră-i primită, deci
Peán e mulțumit ca niciodată.

(Întorcîndu-se către statuia zeului)

Ió, ió, Peán, să fii dar favorabil
Acestura pentru bogate-ofrande,
Și lor și soților și rudelor, Ió
Ió, Peán, Ió, Peán, așa să fie !

KINNO

Da, da, așa să fie, prea-nălțate
Și-om mai veni în plină sănătate
Cu soții și copiii, mai bogate !
Kokkale,-mparte bine pasărea, se cade
Să dai o coapsă neocóru¹⁵ și pune
Și banu-n grota șarpelui cu vorbe bune,
De bun augur, și prăjitura bine unsă ;
Ce-a mai rămas vom duce și minca acasă.
Să nu uiți să aduci și pîinea consacrată.
Întii să-ți dea el ție, și-apoi să-i dai și tu.
Că pîinea cea sfințită e de mai mare preț.

V

GELOASA

In afară de Cizmarul, Negustorul de fete și Visul, ceilalți cinci mimi din cei opt, câți ni s-au păstrat de la Herondas, ne prezintă caractere feminine. Nici unul nu portretizează însă o femeie cu mai multă pregnanță și adîncime decît acesta. Bitinna este o stăpîină de sclavi bogată, între două vîrste, cuprinsă de o pasiune puternică față de unul din ei. Subiectul mimului îl constituie scena de gelozie pe care stăpîina o face tînărului necredincios, pasiunea îndemnînd-o să-l amenințe cu pedepse crude, pe care însă le amînă sub primul pretext, bucuroasă de a putea să-l ierte mai tîrziu. Limbajul e direct și trivial; ea nu are nevoie să respecte nici o măsură, vorbind cu niște ființe pe care le socotește inferioare.

PERSOANELE :

BITINNA, femeie bogată

GASTRON, tînăr sclav, favoritul stăpîinei

KIDILLA, o sclavă favorită

PIRRÍAS, sclav

PERSOANE MUTE :

DRAKON, alt sclav

Acțiunea se petrece acasă la Bitinna, în orașul Efes.

BITINNA

Cum poți să fii tu, Gastron, așa de nesătul
Că nu-ți ajunge-atîta cît m-ai tot frămîntat
Și-acum cu Amfiteea lui Memnon te-ncurcași !

GASTRON

Eu și cu Amfiteea ! Nici măcar n-o văzui,
Dar toată ziua-ți place de mine să te legi.
Oi fi eu sclav, cu mine poți face tot ce vrei,
Dar nu-mi mai sugerează vraga zile și nopți întregi !

BITINNA

Și limba-ți este lungă ? Kidilla, cheamă-ndat'
De unde-i, pe Pirrías !

PIRRÍAS

S-a întîmplat ceva ?

BITINNA

(arătînd spre Gastron)

Să-l legi ! Înmărmurit ce stai ? Dezleagă iute
Găleata de frînghia fîntînii¹, eu îți zic !

(Lui Gastron)

De nu te-oi da drept pildă la toți acuma eu,
Să nu-mi mai zici femeie... proverbul doar îl știi :
„Cu cît bați frigianul²...“, dar vina e a mea.
Eu, Gastron, printre oameni și numai eu te-am pus,
Iar de-am greșit odată, acum nu mai găsești
O proastă de Bitinnă, așa cum o știai !

(Lui Pirrías)

Hai, ad-o... leagă-l iute și haina să i-o scoți !

GASTRON

Nu, nu, Bitinna dragă, te rog îngenunchiat !

BITINNA

Haina să-i scoată-ndată, trebui să-ți amintești
Că sclav ești, pentru tine trei mine am plătit.
Și blestema-voi ceasul cînd te-am adus aici !

(Lui Pirrías)

Ai să regreti, Pirrías, vād, de-altele te-apuci³,
În loc să-l legi ; zdrobește-l și leagă-i coatele !

GASTRON

Bitinna, de-astă dată greșeala să mi-o ierți
Bărbat sînt, de, greșit-am, dar dacă altădat'
M-ai prinde făcînd de-astea, poți să mă însemnezi !

BITINNA

N-ai decît să-i îndrugi lui Amfiteea de-astea,
Cu ea te-ntinzi, otreapă în fața voastră-s eu !

PIRRÍAS

Iacă, ți-l legai bine.

BITINNA

Vezi, să n-o șteargă-acum !
Să-l duci la închisoarea lui Hermon și să-i dea
La bice cîte-o mie pe spate și pe piept !

GASTRON

Vrei să m-omori, Bitinna, și asta făr' să știi
De-i faptă sau minciună de ceea ce m-acuzi ?

BITINNA

Chiar tu ai spus 'nainte cu însăți gura ta :
„Bitinna, iartă-mi astă greșeală, deocamdat'.”

GASTRON

Voiam numai mînia să-ți potolesc, și-atît.

BITINNA
(*Iui Pirrías*)

Înțepenit-ai oare ? La mine ce te uiți
De nu-l duci pe-ăsta unde poruncă îți dădui ?

(*Kidillei*)

Pleznește-l, tu, Kidilla, pe rîtul lui de porc.

(*Lui Drakon*)

Și Drakon, tu, urmează-l acolo unde-l duc.

(*Kidillei*)

Tu, fată, dă-i o treanță acestui ticălos,
Scîrboasa coadă-ascunde-și, să nu fie de rîs
Mergînd și gol prin piață⁴ ; dar, înc-o dată-ți zic,

(*lui Pirrías*)

Pirrías, amintește-ți să poruncești să-i dea
O mie peste spate și-o mie peste piept.
M-ai auzit ? Să știi, de nu grijești de asta,
Tu însuți vei plăti-o și cu dobîndă-n plus !
Hai, du-l, și drept acolo, fără să ocolești
Pe la Mikkale.

(*Gastron cu Pirrías și Drakon se îndepărtează.*)

Dar, stai ! (*Kidillei*) Ci cheamă-i, fată,-ndat' !
Cheamă-i acuma, iute, pîn' nu s-au depărtat.

KIDILLA
(*lui Pirrías*)

Ei, surdule, Pirrías, nenorocitul,
Te cheamă. Uite-l, parcă s-ar năpusti pe-un hoț
Din ceia de morminte și nu pe-un sclav ca el !
Acuma îl tîrăști tu pe-ăsta la tortură
Pirrías, dar cu ochii-mi te voi vedea-n curînd
Pe tine, eu, Kidilla, din nou iar priponit
Ca ieri la Antidóros⁵, la-ncheietură ros
De lanțurile-ahee⁶, ce nu de mult le-ai scos.

BITINNA
(lui Pirrias)

Ei, tu, să-l duci și iarăși înapoi să veniți,
Dar tot legat să fie așa cum e acum !
Mai spune-i și lui Kosis, ce însemnează sclavi',
Cu ace și vopsele să vină de îndat'.

(Lui Gastron)

Am să te văd atuncea pestriț și însemnat !
De bot am să te spînzur, așa ca pe Daós⁸ !

KIDILLA

Vai, nu, stăpîno, lasă-l ! și parte să îți dea
Zei de Batilida⁹, s-o vezi tot înflorind,
Intrînd la soț în casă, să ai nepoți pe braț.
Iartă-i acum, stăpînă, greșeala ce-a făcut !

BITINNA

Nu m-omori, Kidilla, sau voi pleca de-aici !
Să-i iert eu slugii ăștia ? De șapte ori slugoi !
Atunci, orice femeie de m-o-ntîlni în drum
Cu drept m-ar scuipa-n față, și, pe stăpîna mea¹⁰,
Că dacă nu-și dă seama de este om, va ști
Îndată ce pe frunte avea-va semnul scris.

KIDILLA

Dar azi e douăzeci, mai sînt cinci zile încă
Și vine sărbătoarea Gereniilor¹¹.

BITINNA

Ei hai,
Iertat să fie astăzi (*arătînd spre Kidilla*) și mulțu-
mește-i ei
Ce scumpă îmi e tare, tot ca și fiică-mea,
Pe care am crescut-o la piept, pe brațul meu.
Să facem dar libații pentru cei odihniți
Și după sărbătoare (*către Gastron*) o să serbezi și tu¹².

VI

PRIETENELE SAU CONVERSAȚIA INTIMĂ

Este o conversație între două femei din pătura avută a cetății. Metrò vine acasă la Korittò pentru a-i cere adresa meșterului care i-a confecționat un „baubo”, obiect ce ne obligă să ne facem o tristă părere despre moravurile societății contemporane poetului. Subiectul este salvat de impasibilitatea autorului, care nu insistă asupra acestor aspecte, ci schițează cu finețe psihologia celor două femei.

PERSOANELE :

METRÒ
KORITTÒ

PERSOANE MUTE :

*O sclavă în casă la Metrò
O altă sclavă care îngrijește ograda la Korrittò.
Acțiunea se petrece acasă la Korittò.*

KORITTÒ

Stai jos, Metrò iubită. (Sclavei) Hai, dă-i un scaun, hei, Ridică-te ! (Lui Metrò) De toate eu trebuie să văd, (Sclavei) Că tu, nenorocito, nimic nu te pricepi Din capul tău să faci. O piatră ești, nu sclavă Aici la casa mea. Dacă-ți mășor tainul ' La boabe stai să numeri și, de se risipesc, O zi întreagă tună și fulgeră pe-aici, Și nu te-ncap pereții. Acum te-ai apucat,

Să cureți bine banca, nu cînd a trebuit ?
Tu ești o pungășoaică, doamnei să-i mulțumești
Că, altfel, multe palme de-a mele-ai fi mîncat !

METRÒ

Korittò dragă, jugul acesta-l port și eu,
Și eu, de-i zi, de-i noapte, tot latru în zadar
Ca o cățea — 'mpotriva belezelor ca ea.
Dar, vezi, de ce-am venit... (*Sclavei*) Afară, păcătoaso !
Leneșe, sînteți numai urechi și ochi, atît,
Încolo, sărbătoare... (*Lui Korittò*) Te rog, tu, nu minți,
Koritta mea iubită, cine ți-a înjghebat
Frumosul baubon ² roșu ?

KORITTO

Dar unde l-ai văzut,
Metrò, dar unde, dragă ?

METRÒ

L-avea, alaltăieri,
Fata Erinnei ³, Nossis, un prea frumos cadou !

KORITTO

De unde-l avea Nossis ?

METRÒ

De știi, nu mă trădezi ?

KORITTO

De mint, să nu mai văd lumina dulce-a zilei,
Metrò iubită, nimeni nu va afla în veci
Dacă-mi vei spune !

METRÒ

Iacă, nevasta lui Bitás,
Eóbule i-l dase, în taină, pe-ascuns.

KORITTO

Zi-le femei... dar asta, chiar că m-a-nnebunit,
Atîta s-a rugat că mi-a fost și rușine
Și i l-am dat, Metrò, tu, făr' să-l fi folosit
Ea, după ce înșfacă minunea, o și dă !
Și tocmai cui ! Prieteni asemeni să tot ai !
Pe alta s-o prostească în locul meu de-acu' !
Să-l dea tocmai Nossidei ! Nu este de crezut !
Îmi vine chiar să țip mai rău ca niciodată.
— Ferească Adrasteia⁴ — și unul putrezit
Nici ăla nu l-aș da, chiar de-aș avea o mie !

METRÒ

Lasă, Korittò dragă, prea repede la nas
O țifnă ți se urcă de nu-ți place ce-auzi !
Femeii de ispravă nu-i frică de nimic⁵ !
Dar vinovată-s eu că ți-am spus toate astea.
Ar trebui odată și limba să mi-o tai,
Dar ce voiam acuma mai repede să-ți spun ?
Cin' ți-a făcut baubonul ? Spune-mi de mă iubești !
Te uiți rîzînd la mine ? N-o cunoști pe Metrò ?
(*Incet*) Faci pe mironosița, (*tare*) Korițico, te rog,
Nu mă minți și spune-mi ce meșter l-a făcut ?!

KORITTO

Ei, ce mă rogi atîta ? Se numește Kerdón.

METRÒ

Kerdón ? Kerdón-ul care ? Același nume-au doi :
Vecinul Mirtalinei, a lui Kiletis, știu,
De are ochi albaștri, dar ăla-i tare prost,
Nici măcar la o liră un plectron⁶ n-a făcut.
Cel'lalt, ce locuiește în cartierul lui
Hermódor, lîngă piață, dar a îmbătrînit.
A fost el cineva și-i lucra lui Kiletis⁷
Cea de a răposat, amintească-și de dînsa
Cine-i se-asemuiește !

KORITTÒ

Dar nici unul din doi

Metrò iubită, nu e din ceia ce-i numești,
Al meu, nu știu prea bine de e din Chios sau
Cumva din Eritreea ; e ca Praxinos, chel
Și-i mic, la fel ca dînsul, se-asemuie în tot.
Kerdón e, sau Praxinos știi numai cînd vorbesc.
Acasă el lucrează și vinde pe ascuns,
De frică să nu-l pună vreo taxă să mai dea⁸ ;
Orice ușă se teme de un impozit nou.
Dar ce divin îi face ! Ai zice c-a lucrat
Nu el, ci chiar Atena⁹, cu mîinile-i zeești !
Metrò, închipuiește-ți, cu doi el a venit !
Cînd i-am văzut, ah, ochii ce-mi mai jucau în cap !
Așa ceva la nimeni nu poți să mai găsești.
Și-așa de drepti... acuma sîntem doar între noi...
Dar nu e numai asta, o moliciune, un vis,
Și cu niște cordoane, nu piele e, ci puf !
Femeile-au întrînsul un binefăcător !

METRÒ

Și pe al doilea, dragă, de ce nu l-ai oprit ?

KORITTÒ

Da' ce n-am făcut scumpo, și cum nu l-am rugat !
I-am mîngîiat chelia, cu foc l-am sărutat.
I-am turnat un vin dulce, m-am gudurat în jur...
Atît doar rămăsese și trupul să i-l dau.

METRÒ

Dar dac-ar fi cerut-o, și asta trebuia !

KORITTÒ

N-am prea găsit ocazii, că sclava lui Bitás
Pe-aici se tot învîrte, de-i noapte sau de-i zi,
La măcinat aduce, chiar moara¹⁰ ne-a stricat,
În loc să o ascută pe-a lor pentr-un obol.

METRÒ

Ei, dar la tine drumul cin' i l-a arătat ?
Să nu minți, Korițico iubită, nici acum !

KORITTO

Artemis îl trimise, nevasta lui Kandás ¹¹
Știi, tăbăcarul ; dînsa drumul i-a arătat.

METRÒ

Artemisa tot timpul găsește ceva nou —
A întrecut-o chiar pe pețitoarea Tállo ¹² !
Dar dacă n-ai putut să capeți pe-amîndouă,
Măcar a cui comandă era să fi aflat !

KORITTO

Cît l-am rugat, dar n-a vrut să-mi spună chiar deloc,
Mai tare decît fierul s-a dovedit atunci.

METRÒ

Așadar la Artemis să văd de-l pot găsi
Pe-acest Kerdón. Cu bine, Korițico, de-acum
Desigur, i-o fi foame, e timp să merg acas' ¹³.

KORITTO

(căt-re sclava din ogradă)

Ei, tu, acolo, sclavo, închide ușa ¹⁴, vezi
Găinile de-s toate, grăunțe să le dai
Că hoții ți le fură și-n sîn dacă le crești.

VII

CIZMARUL

Metrò, pe care o cunoaştem din mimul anterior, a devenit bună prietenă cu cizmarul Kerdon, căruia îi aduce noi clientele. El le prezintă mărfurile sale, folosind toată gama talentelor unui negustor priceput.

PERSOANELE :

KERDON, patronul unui atelier de cizmărie
METRÒ, veche clientă
O CLIENTĂ NOUĂ
O ALTA CLIENTĂ NOUĂ

PERSOANE MUTE :

PISTIS, calfa lui Kerdon
DRIMILOS, ucenicul său, sclav.

Scena se petrece în prăvălia lui Kerdon.

METRÒ

Kerdón', ți-aduc acum pe tinerele-aceste
De ai ceva să vadă, ieşit din mîna ta
Cît mai ales...

KERDON

De asta, Metrò, la tine țin
Nu în zadar... (*Sclavului*) Drimile, aicea nu aduci
De-acolo banca mare, ca doamnele să stea ?
La tine zbier, că din nou dormi... (*Calfei*) Loveşte-l,
Pistis,

Pe ăsta, peste bot pînă-i piere tot somnul !
Sau dă-i una în spate, să-i stea gîtul mai drept !

Hai, sclavule, mai iute să-ți miști picioarele
Cătușe de nu vrei să-ți zornăie la glezne.
Acuma l-a găsit lustruiala pe ăsta...
Așteaptă am să-ți frec dosul, putoare, chiar acum !

(Lui Metrò)

Metrò iubită, stai, și tu Pistis, deschide
Dulapul cel de sus — nu ăsta — ăl deasupra,
Dă jos ce a muncit Kerdón de-atîta vreme.
De-acolo sus, mai iute, pe raftul cela, trei !
Așa, Metrò iubită, ce lucruri ai să vezi !
Încet, aici ; acestea-s sandalele ; vezi tu
Ce tălpi, Metrò, perfecte-ntre toate tălpile...
Priviți, doamnelor, tocul, ce bine este prins
În cuiele-i de-aramă. În totul, ce distins !
Chiar nici n-ai putea zice : aicea e frumos,
Dar mai puțin dincoace... în totul e splendid !
Și ia priviți culoarea, zeița² să vă dea
Mereu din ce-ați dorit să gustați totdeauna !
Asemenea cu-aceasta o alta nu găsiți !
Nici aurul, nici ceara n-au strălucit așa.
Trei mine am plătit-o nu de mult lui Kandás³.
Nici cealaltă culoare nu-i ieftină deloc.
Zîmbiți ? Pe ce-am mai sfînt și sacru, dragi cucoane,
Vă spun tot adevărul, nicicînd nu am mințit
Așa să-i deie viața bucurii lui Kerdón
Și-așa să aibă parte de copilașii lui —
Deși dar scump plătit-am, îi zic și mulțumesc
Că cei care vînd pielea cer prețuri tot mai mari,
Deși li-e osteneala mai mică ; dar la noi
O muncă grea cizmarul îndură noapte, zi,
Mizerie grozavă și lipsuri ; nemișcat
Tot stau de se-nfierbîntă sub mine scaunul
Și nici o-mbucătură nu iau pînă tîrziu ;
Adesea chiar mă prind și zorile aicea,
Nici Mikion⁴ nu face așa lungi lumînări !
Dar încă nu v-am spus : am treisprezece calfe⁵
Și-acestea, dragi cucoane, ce greu le mai hrănesc !

Chiar dacă plouă-afară, ei doar atîta ştiu :
 „Ce ne-ai adus ? Adu-ne ! Mai adu-ne ceva !”
 Ca puii la căldură se încălzesc şezînd.
 Dar nu-i nevoie-n piaţă de vorbe multe, ci
 Numai de bani. Şi ţie, dac-astea nu îţi plac
 Metrò, oi scoate şi-altele — cu totul pe deplin
 Să fiţi încredinţate că n-a minţit Kerdón.
 S-aduci degrabă, Pistis, şi alte noi cutii,
 Acasă să vă-ntoarceţi cu mulţumire-aş vrea ⁶ !
 Mai încercaţi tot felul de noutăţi acum ⁷ ;
 Aceşti din Sikiona, sau din Ambrákia,
 De fete, „puişorii“, pantofii-papagal,
 Cu tălpile de sfoară, aceştia, de lux,
 Sandale elegante şi galbene, papuci
 Cu tocuri ioniene, cu cureluşe, „crabi“,
 Şi astea, argiene, diabátre, băieţeşti,
 Sau cele roşii, care le vreţi, spuneţi-mi doar !
 (*Incet*) Ştiut e că vă place pielea ca la căţei. ⁸

O CLIENTA

Cu cît ai da perechea ce-acum ne-ai arătat ?
 Dar vezi, să nu trăzneşti vreun preţ să ne gonească !

KERDON

Ei, preţuieşte-o însăşi ⁹ şi hotărăşti, de vrei,
 Cît face : ştiu că greu poţi fi tu înşelată,
 Dar dacă vrei un lucru frumos, demn de-un cizmar
 — Pe capul meu albit unde se-aciue vulpea ¹⁰ —
 Să spui un preţ în stare să dea pîine la cei
 Ce-au ostenit aicea, cu meşteşugul lor.

(*Incet*) Tu, Hermes ¹¹, ce-aduci bani şi tu, sfîntă
 Tocmeală,

În plasă de nu-mi pică acum nimica, zău
 Nu ştiu cum aş mai pune ceva mai gras pe foc.

CLIENTA NOUA

Ce tot mormăi acolo şi nu spui mai deschis
 Cît face, cu o limbă mai slobodă, pe şleau ?

KERDON

Ei, asta e o mină perechea ori de sus
Sau chiar de jos de-o vezi, atîta este prețul.
Nici un bănuț de-aramă tocit — chiar de-ar veni
Atena în persoană să cumpere — nu las
Mai ieftin.

O ALTA CLIENTA

Păi, de-aia, dugheana ta, Kerdón,
Tixită ți-e de multe și prea frumoase mărfi.
Păzește-le cu grijă! În ziua douăzeci
Din luna Taureion¹², vor trebui pantofi:
Hekate își mărită pe Artakena, și
La tine or să vină și-or să-ți dea cît dorești,
Ba poate chiar mai mult. Tu coase-ți bine punga
Banii să nu ți-i fure vreo nevăstuică¹³, zău!

KERDON

Cu mai puțin de-o mină Hekate n-o să-i ia
Și nici chiar Artakena, la asta să gîndești!

METRÒ

O soartă fericită ție ți-a hărăzit
Atîtea piciorușe ce mîngîiate-au fost
De-Amoruri și Dorințe să le poți mîngîia...
Dar tare nesătul mai ești, făr' de rușine;
Ce-ți dăm noi nu-ți ajunge, dar lor ai să li-i dai!
Dar cealaltă pereche, cît e? Hai, umflă-te
Și spune pe potrivă-ți un preț.

KERDON

Statére¹⁴ cincii.

Pe Zei jur, chitarista tot vine pe aici
Evéteris, cu gîndul să-i ia, dar o urăsc,
Ei, chiar de mi-ar promite patru darici, nu-i dau,
Că tot timpul își rîde rău de nevasta mea

Cu vorbe grele... însă de ai nevoie tu,
Poftim, ia-ți-i pe-aceștia, sau alții, dacă vrei,
Sau ceilalți, orișicare, cu trei darici îi dau,
Pentru Metrò fac asta, de dragul gurii ei,
Și-a tale, c-ați putea aripi să-mi dați, ca Hérmes ;
De piatră dac-aș fi, m-ați ridica la ceruri,
Că gura nu vi-e gură, ci sită de plăceri...
De zei nu e departe bărbatul căruia
Îi dați și zi și noapte gura ¹⁵... Întinde-aci
Picioarul tău, micuțul, și-ncearcă : vezi, nimic
Nu e în plus aicea sau poate mai puțin.
La ce-i frumos îi merge orice lucru frumos.
Și-ai zice că Atena chiar talpa a croit.

(Celeilalte cliente)

Dă-mi și tu piciorușul. *(Incet)* Dar ce mai bătături !
Copită ai, ca boul. *(Tare)* Și dac-ar fi croit
Cuțitul pe picioru-ți — mă jur pe casa mea —
N-ar fi putut să iasă perfectă ca acum !
(Incet spre cealaltă clientă care s-a retras spre ușă)
Și tu ¹⁶, ce stai la ușă și mai tare nechezi
Decît o iapă ? Șapte darici tu ai să-mi dai !

(Tare)

Așa, iubite doamne, nevoie de aveți
Să mai luați sandale și poate și papuci,
Trimiteți-mi vreo sclavă la mine, pe curînd.

(Către Metrò)

Și tu, Metrò,-n opt zile să vii neapărat
Să-ți iei pantofii crabi ¹⁷, că înțeleptul știe
Să-și coasă căptușeala care îi ține cald.

VIII

VISUL ¹

Acesta este singurul din mimii păstrați de la Herondas a cărui acțiune se petrece la țară și care ni-l apropie pe poet, arătînd îndeletnicirile sale.

Intr-o dimineață de vară, un fermier, de fapt însuși poetul, după ce-și trezește sclavii și îi mîină la lucru, povestește unuia din ei visul ce l-a avut în timpul nopții. E vorba de o întrecere pastorală prezidată de zeul Dionisos, de fapt, o alegorie a rivalităților poetice din sînul școlilor literare din insula Kos. Păstorii ce sacrifică țapul poetului (simbol al operei lui literare) prezintă poezii rivali care îi criticau versurile. Bătrînul ce-l atacă ar fi, după unii comentatori, Philetas, după alții, Calimah. Poetul iese totuși învingător și, dezvăluindu-și identitatea, își exprimă speranța că opera lui literară va fi apreciată de posteritate.

PERSOANELE :

STAPÎNUL (poetul însuși)

PSILLA
MEGALLIS
ANNAS

} sclavi

Acțiunea se petrece la țară, dimineața.

¹ O parte din textul după care s-a făcut traducerea acestui mim reprezintă o reconstituire filologică modernă, papirusul fiind deteriorat.

STAPÎNUL

Te scoală, sclavă Psilla, pînă cînd ai să zaci,
Să sforăi, că turbează de sete scroafa, hai,
Sau ai de gînd s-aștepți ca soarele să vină
Să-ți încălzească dosul ? Nu te-ai îmbolnăvit
De coaste, de cînd zaci atît, neobosito ?
Faci nopți de nouă ceasuri, hai, scoală-te de vrei,
Aprinde lumînarea și mîină la păscut
Scroafa, că nu-i prea place să stea atît în grajd¹.
Tot mormăi și te scarpini, pîn' o să-ți înmoi eu
Cu bățul căpățîna. Tot ca Endymion²
Ești leneșă, Megallis, și tu, nu te-oboșești
La treabă, dar știi bine, ne trebuie panglici
Cînd o s-aducem jertfa și nu avem nici fulg,
Nici firicel de lînă în casă, scoală-te !
Și tu, Annas, ascultă ce am visat, de vrei.
Doar știu că ai mai multă glagorie ca ei.
Mi se părea în visu-mi că văd un țap voinic
Pe care-l tot tîram în fundu' unei prăpăstii ;
Avea barbă frumoasă, mărește coarnele.
Și pe cînd îl trăgeam să iasă de acolo
El behăia îndrăcit, 'nainte se repede —
Și n-am putut să-l țin — deodat' într-o poiană,
Unde niște căprari, din flori și fructe coapte
Zeitelor cunune³, spre sărbători, legau.
Eu n-am stricat nimic din locul sfînt⁴, dar țapul
Lingea și jupuia și ronțăia din coaja
Stejarilor, pe rînd ; și-atunci ciobanii ceia
Se repeziră toți în juru-i și tîrîndu-l,
Îl duseră, ca făcător de rele-ndată
Unde era altarul și apoi pe mine
Tîritu-m-au în fața unui chipeș june
Ce se afla pe-aproape, ziceai că e un zeu ;
Avea o haină despicață, aurie,
Ce-l învelea în jos, lăsîndu-i să se vadă
Gingașa rotunjime-a coapselor și-o piele
De cerb, bălțată, îi strîngea mijlocul, iar pe

Frumoși-i umeri era-ntinsă, viorie,
Mantaua ; și-nflorită iederă în jurul
Frunții ca o cunună-avea, — 'n picioare cizme
Ce strîns legat' erau cu legători de lînă ⁵.
M-am prăvălit în față-i, sărutînd pămîntul
Cu teamă și-adorare ; — el, judecătorul
Dădu porunci din piele să-njghebeze, țeapăn
Burduf ⁶, ca și acela ce-l dăruise-odat'
Eól ⁷ lui Odiseu ; apoi să sărim iute
Și să rămînem drepti pe blană cu călcîiul.
Cine-o să poată asta, e cel mai bun și ia
Un premiu — cum jucam și noi, cu dans și cîntec
Pentru Dionîsos. Și-astfel să joace-au început,
Să facă tumbe-n cap, să se scufunde-n țărână
Ca-n apă, sau să cadă pe spate și așa,
Se-amesteca mînia cu rîsetele lor...
Și, Annas, veni rîndu-mi și singur am sărit
De două ori, — visat-am — și-odată aud „ura“,
Urale răsunau, că eu țineam strîns pielea.
Și-atuncea, unii premiul voiau ca să mi-l dea,
Dar alții, fiind străin, mă dădeau la o parte.
Un moș cu nas de uliu dar tare prăpădit
La mine se repede — îi atîrna pe el
O haină de dimie murdară — iar pe gheb
O blană — ferfeniță — era, ca și opinci
Prea rupte în picioare ; în dreapta un ciomag.
Tot îl rotește ; eu dar strig tremurînd : „Vedeți,
Voi, oameni buni, ce-mi face !“ Dar moșul, furios :
„Cum îndrăznești, proclate, așa jalnic să zbieri
«Săriți» și «Vai de mine» cînd tocmai tu ai fost
De mi-ai călcat și munca și osteneala mea ?
Să-mi piei din ochi, că altfel te bat încă mai mult.
Deși bătrîn, cu bîta te voi cotonogi !“
Dar eu îi dau răspunsul : „Să auziți și voi,
De mă omoară moșul cît este de turbat,
Înseamnă pentru țară viteaz că am murit,
Tînărul îmi e martor“. El însă strigă-ndat'
Celui ce dă pedeapsa : „Pe amîndoi în jug ⁸ !“

Atîta a fost visul. Ei, Annas, haina mea
Încoace dă-mi-o ! Iată cum visul tălmăcesc :
Aşa cum eu am scos din rîp-adîncă ţapul
Să-l fac un dar măreţ lui Dionísos zeul,
Şi cum căprarii răi au început să-l bată,
Jucîndu-se cu el şi ospătîndu-i carnea,
Astfel, mai mulţi din ceia ce Muzele iubesc
Îmi nesocotesc cîntul şi osteneala mea :
Asta e tălmăcirea — dar, după cum visai
Că singur luai premiul din toţi ce au călcat
Burduful şi chiar dacă la fel se va-ntîmpla
Cu moşul „haină-ruptă“, eu faimă tot cîştig
Căci Muzele m-ajută — fie că voi struji
Din iambi curaţi un vers, sau voi fi cel de-al doilea
În chóliambi⁹ celebru — căci primu-i Hipponax —
Cîntînd frumoase cînturi poporului născut
Tîrziu după aceea, din ai lui Xuthos¹¹ fii.

CÎNTEC

*O, Grylle, Grylle, dacă ai împlinit șaiszeci
De ani trecuți sub soare, de-acuma poți să mori...
Poți să devii cenușă, a mai trăi e trist
Și strălucirea vieții s-a-ntunecat pe veci.*

.

*N-ai să găsești vreo casă lipsită de dureri,
De-aceea, dacă ai neazuri mai puține,
Tu ești mai fericit decât vecinul tău.¹*

¹ Aceste fragmente ne-au fost conservate de Stobaios și Athenaios.

NOTE

I

- ¹ Filénion a fost crescută, probabil, împreună cu Metriche și de aceea e cunoscută de toți în casă.
- ² Formulă folosită deseori pentru a întâmpina pe musafirii ce vin rar într-o casă.
- ³ Umbra ce s-a întins asupra bătrinei Gillis înseamnă apropierea sfârșitului vieții.
- ⁴ Expresie consacrată pentru a spune că bărbatul se bucură de dragostea altei femei.
- ⁵ Templu închinat zeiței Afrodita, iar după alți comentatori, lui Isis.
- ⁶ Urmează un elogiu al Egiptului, pe care poetul îl face în sensul unei adevărate dedicații regelui Ptolemeu al Egiptului, care era și protectorul insulei Kos. Templul zeilor frați este cel consacrat în 270 de Ptolemeu Filadelful sieși și sorei și soției sale, Arsinoe. „Băieții” sînt tinerii din armata regelui Ptolemeu, urmașii armatei lui Alexandru Macedon, iar „bunul bazileu” este Ptolemeu Evergetul, care a urmat lui Ptolemeu Filadelful, în 246 î.e.n. În muzeu recunoaștem Museionul, întemeiat tot în timpul domniei lui Ptolemeu Filadelful, așezămînt de strălucită cultură elenistică, de fapt, prima universitate din lume.
- ⁷ Fiica zeiței Demeter, răpită de Hades, zeul Infernului, lîngă care-și petrecea jumătate din an.
- ⁸ Aluzie la judecata lui Paris.
- ⁹ Expresie consacrată pentru a arăta apropierea bătrîneții și a morții.

- ¹⁰ O altă expresie proverbială.
- ¹¹ Zeul nenumit este Thanatos, moartea.
- ¹² Gillis, sfiindu-se să treacă direct la propunerea sa, citează proverbe unul după altul, pentru a-și ascunde încurcătura și a o „pregăti“ pe Metriche. Dealtfel, bătrîna mijlocitoare, care folosește toate argumentele de convingere cu multă viclenie, este un tip literar ce se va întîlni deseori în literatura antică și modernă.
- ¹³ Expresie proverbială semnificînd blindețea.
- ¹⁴ Misa, zeitate din cercul zeiței Demeter.
- ¹⁵ Zeița e Afrodita căreia trebuie să i se supună orice muritor.
- ¹⁶ Cei vechi beau vinul amestecat cu apă. De vin curat se foloseau numai pentru libațiuni.
- ¹⁷ Probabil tinere „patronate“ de Gillis.

II

- ¹ Monedă de aur de mare valoare.
- ² Aké — ulterior, în timpul cruciadelor, s-a numit Saint-Jean d'Acree.
- ³ Renumit tîrg de sclavi. Mai jos se vor cita: Abdera (în Tracia), Faselis (port în Lycia), Brikindera (pe coasta vestică a insulei Rodos, renumită pentru comerțul cu smochine), toate centre comerciale.
- ⁴ O mină antică valora 100 drahme; 10 mine de argint = o mină de aur; 60 mine de argint = 1 talant.
- ⁵ Umor grotesc, deoarece „activitatea“ lui Bátoros se desfășura noaptea.
- ⁶ Argument frecvent folosit în pledoariile lui Licurg sau Demostene, al căror model îl adoptă eroul nostru în cuvîntarea sa, care e de fapt o parodie a acestora.
- ⁷ Tales era frigian de origine. Fiind bogat și tinzînd spre cetățenia greacă, își schimbase numele lui, Ar-

timnes, într-unul grecesc, mai sonor, Tales. Ca străin, nu se putea bucura de drepturi politice, ca și Bátaros dealtfel, care era metec. Avea însă asupra acestuia superioritatea averii sale.

⁸ Timpul cuvîntării unui orator era măsurat cu clepsidra sau ceasul de apă. Dacă se citeau legi, clepsidra era oprită pentru a nu se pierde din timpul hărăzit pledoariei. Bátaros folosește o expresie vulgară pentru a cere închiderea clepsidrei.

⁹ Un legiuitor din Catania ale cărui legi erau valabile și în insula Kos.

¹⁰ Bátaros recită, mai mult sau mai puțin exact, textul legilor, pentru a dovedi că le cunoaște ca un adevărat cetățean grec, care era obligat a fi la curent cu ele.

¹¹ Expresie proverbială, probabil foarte uzitată. Se întâlnește și la Teocrit.

¹² Punctul culminant al pledoariei lui Bátaros e apariția victimei, dezbrăcată, pentru a-i impresiona pe judecători. O parodie a procedului lui Hipereides care, pledînd pentru hetera Phryne, a uzat de acest artificiu, influențînd judecătorii prin celebra frumusețe a curtezanei.

¹³ Nu se cunoaște întîmplarea la care se face aluzie.

¹⁴ Bátaros se laudă, bravînd, cu ascendenții săi, tot atît de puțin recomandabili ca și el — procedeu deseori folosit în comedia greacă.

¹⁵ Două atitudini complet diferite. Bátaros nu e conștient, pe el nu-l interesează decît banii.

¹⁶ Mărturia unui sclav era valabilă numai dacă acesta era torturat în prealabil. Înainte de a i se lua declarația, partea adversă depunea o sumă care se dădea după tortură stăpînului dacă sclavul era grav rănit. La Bátaros, atavismul său de sclav îl face să se ofere pentru tortură în scopul de a primi apoi banii cuveniți.

¹⁷ Unul din judecătorii Infernului.

- ¹⁸ Perorația lui Bătaros, care invocă în sprijinul mărunteii sale cauze pe toți zeii și semi-zeii ce au instaurat dreptatea și cinstea pe insulă, este o parodie a pasajelor de virtuozitate caracteristice cuvântărilor marilor oratori.
- ¹⁹ Proverbul va apare și în alți mimi.

III

- ¹ Arșicele, oasele metatarsiene de miel sau capră, erau jucăria cea mai folosită de copiii de atunci. Avînd forma plată și fețele în colțuri, puteau servi și drept zaruri. Copiii le purtau asupra lor într-un mic săculeț. Vina lui Kottalos nu era că se juca cu arșicele — deseori aceste jucării erau date și ca premiu în școli, — ci faptul că juca pe bani și în cîrciumi cu tot felul de vagabonzi.
- ² Nannakos era, potrivit legendei, un rege care prevedea nenorocirile viitoare și le deplîngea cu anticipație.
- ³ Cei vechi scriau pe tăblițe de lemn acoperite cu un strat de ceară.
- ⁴ Lecitul e un vas mic în care se păstra uleiul.
- ⁵ „Maron“ e un nume oarecare, dar „Simon“ era un termen în jocul de noroc cu zarurile.
- ⁶ Se pare că Metrotima e văduvă și după moartea soțului s-a dus să locuiască în casa tatălui său. Bunica de care va fi vorba este soacra ei.
- ⁷ Începutul unei poezii care se recita, probabil, în școli.
- ⁸ Grecii țineau maimuțe pe lîngă casă.
- ⁹ Meseria de pescar era considerată inferioară, necesitînd mai puțină muncă.
- ¹⁰ Ziua a șaptea și a douăzecea ale lunii erau consacrate lui Apollon; atunci școala se închidea.
- ¹¹ În insula Kos era o școală de astronomie.
- ¹² O astfel de bătaie e reprezentată și într-o pictură murală din Herculenum. Elevul pedepsit era ținut pe

spate pe umerii unui alt elev, iar al doilea îl ținea de picioare. Profesorul îl bătea cu coada de bou, cu biciul de piele, sau cu varga pe spinarea goală. Pentru Kottalos e nevoie și de un al treilea elev care să-l țină.

- ¹³ Akeseu era un corăbier care aștepta întotdeauna apariția lunii pline pentru a porni în călătorie.
- ¹⁴ Expresie proverbială care apare și în mimul I, cu înțelesul de a fi inofensiv.
- ¹⁵ Kottis e, probabil, fiica lui Lampriskos.
- ¹⁶ O țară utopică ; expresie proverbială.
- ¹⁷ Klio, musa istoriei și a poeziei epice, deoarece aceasta era cea mai studiată în școli.
- ¹⁸ Unii comentatori interpretează că în acest moment Kottalos a scăpat din mâinile celor ce-l pedepseau și fuge, scoțind limba. A-și îndulci limba cu miere e o expresie des folosită pentru a exprima pocăința manifestată prin vorbe frumoase.

IV

- ¹ Rugăciunea recitată de Kinno în cinstea zeului Asklepios (cu numele de cult, Peán) cuprinde denumirea localităților unde acesta avea cele mai vestite temple (Triikka, Kos, Epidaur) și numele membrilor familiei sale (după legendele mitologice): Apollon, tatăl, nimfa Koronis, mama, Epione, soția, Panake (toate leacurile), Ieso (vindecătoarea) și Hygeia (sănătatea) — fiice, Podalir și Machaon, fii. Toți acești zei își aveau probabil statuile în vestibulul templului și către ei își recită Kinno rugăciunea cu brațele ridicate. Vestigii ale acestor opere de artă au persistat multă vreme.
- ² Lui Asklepios i se sacrifica de obicei un cocoș.

- ³ Tabloul votiv consacrat lui Asklepios pe care l-au adus drept mulțumire.
- ⁴ Fiii lui Praxiteles, Timarchos și Kefisodotos erau morți la data când scria Herondas, însă femeile, în ignoranța lor, le urează sănătate.
- ⁵ Se enumeră aici câteva sculpturi vestite.
- ⁶ Bătăles era o heteră, iubita regelui Ptolemeu Filadelful.
- ⁷ Slujitorul templului care oficia sacrificiile.
- ⁸ Comparație frecventă, explicabilă prin prezența acestor crustacee în număr mare în insula Kos.
- ⁹ Ca și în alte pasagii din opera lui Herondas și a altor autori, se vede modul grosolan și crud în care erau tratați sclavii de către stăpînii lor. Gestul de a-și scărpină capul traducea încurcătura în care se află cineva sau recunoașterea vinovăției.
- ¹⁰ Zeița Pallas-Atena era patroana artiștilor și meșteșugarilor.
- ¹¹ O altă operă de artă — citată și de Plinius
- ¹² Patekiskos și Mielos, numele unor hoți.
- ¹³ În aceste cuvinte se descrie un tablou votiv înfățișînd o procesiune de sacrificiu cu taurul dus pentru jertfă, însoțit de alaiul corespunzător.
- ¹⁴ Apelles din Efes, marele pictor grec, originar din insula Kos, față de care autorul nostru își arată astfel admirația. Aprecierile celor două femei sînt foarte firești, oglindind felul cum poporul prețuiește arta și îndeosebi calitatea acesteia de a reprezenta cît mai fidel realitatea. Pasiunea pusă de Kino în apărarea lui Apelles, nepotrivită personajului, este un ecou, după părerea comentatorilor, al rivalității din jurul lui Apelles.
- ¹⁵ Coapsele animalului sacrificat se rezervau pentru preot. În cazul de față, ofranda e ridicol de mică. Femeile pun un ban în grota șarpelui — care era animalul sfînt al lui Asklepios — și o prăjitură plămădită din făină, ulei și miere. O parte din această

ofrandă, după consacrare, era luată acasă, avînd presupusa calitate de a vindeca bolile.

¹⁰ Kinno nu are încredere în cinstea slujitorului templului.

V

¹ În orice gospodărie se afla în curte o cisternă cu găleată și frînghie, de unde se lua apa pentru nevoile casei.

² Același proverb care apare și în mimul II.

³ Pirriás, cunoscînd relațiile dintre stăpînă și sclavul favorit, ezită să-i îndeplinească porunca, temîndu-se să nu sufere apoi după împăcarea lor. Același motiv și nu compasiunea, o va face mai tîrziu și pe Kidilla să intervină.

⁴ Pedepsa pentru încălcarea regulilor de conduită morală era tocmai expunerea vinovatului dezbrăcat în piața publică. Bitinna însă se ferește să dea acest ordin, nevrînd să suscite invidia celorlalte femei, pentru „calitățile“ sclavului său.

⁵ Antidoros era supraveghetorul sclavilor pedepsiți.

⁶ Lanțurile erau numite „ahee“ — după părerea comentatorilor — probabil de la interjecția „ah!“ cu care se plîngeau sclavii legați în ele. Joc de cuvinte.

⁷ „Însemnarea sclavilor“ se făcea prin tatuarea pe frunte a primelor litere din cuvintele care descriau vina lor. Gastron însuși i-a sugerat prin jurămintele sale această pedeapsă.

⁸ Daos era probabil numele ultimului sclav care fusese pedepsit astfel.

⁹ Batilis era fiica Bitinnei. Se poate presupune că Bitinna nu a fost prea încîntată de urarea Kidillei de a avea nepoți atît de repede.

- ¹⁰ Prin acest termen, Bitinna se referă la zeița Artemis, care avea un vestit templu în orașul Efes.
- ¹¹ O sărbătoare cînd se făcea pomenirea morților, după cum reiese din text.
- ¹² Amenințarea persistă, deoarece Bitinna nu putea în mod onorabil să-l ierte atît de repede pe infidel, dar ne putem închipui că soarta lui Gastron se va îmbunătăți curînd.

VI

- ¹ Sclavii primeau lunar o anumită cantitate de făină pentru folosul lor personal.
- ² Baubonul, numit astfel după zeița Baubo, ce apare în legendele referitoare la Demeter, este citat și de Aristofan.
- ³ S-ar putea ca Herondas să fi dat intenționat femeilor ce-și disputau acest obiect numele unor poetele contemporane, spun comentatorii.
- ⁴ Adrasteia — cu înțelesul de „soartă”. E un epitet al lui Nemesis.
- ⁵ Metrò nu se sfiește să mînuiască precepte etice.
- ⁶ Plectronul e un mic instrument de metal cu care se loveau coardele lirei.
- ⁷ După cum se exprimă despre răposata Kiletis, deducem că și aceasta făcuse parte din aceeași tagmă cu ele.
- ⁸ Aluzie contemporană referitoare la anumite măsuri administrativ-financiare luate în insula Kos.
- ⁹ Umor grotesc.
- ¹⁰ Moara manuală de măcinat grînele exista în orice gospodărie.
- ¹¹ Pe Kerdon și furnizorul său, tăbăcarul Kandas, îi vom întîlni și în mimul VII, ca dealtfel și pe Metrò, ajunsă bună prietenă cu primul.
- ¹² Tallo, o mijlocitoare ca și Gillis din mimul I.

- ¹³ Aluzie la soțul ei, care dealtfel vedem că nu prezintă nici o importanță pentru ea.
- ¹⁴ Korittò se teme că sclava care a întovărășit-o pe prietena ei să nu fi uitat ușa deschisă.

VII

- ¹ Numele are în grecește semnificația de „cîștig“.
- ² Zeița e Afrodita, de la care femeile vor avea avantaje dacă vor aprecia munca lui Kerdon.
- ³ Kerdon și Kandas colaborează și aici, ca și în mimul precedent.
- ⁴ Grecii își lumineau casele cu opaițe alimentate cu ulei. Apăruse însă și iluminatul cu lumînări, împrumutat de la etrusci și romani. Mikion era, probabil, un fabricant de lumînări deosebit de lungi.
- ⁵ Cu toate plîngerile sale, Kerdon conducea un negoț înfloritor, avînd treisprezece calfe.
- ⁶ Susține că le prezintă marfa și pentru mulțumirea ochilor, neobligîndu-le să cumpere.
- ⁷ Se enumără optsprezece feluri de încălțăminte cu diferite denumiri ; acestea provin de la culoarea, forma, întrebuințarea lor, numele țării de origină sau chiar numele unor persoane la modă.
- ⁸ Expresie proverbială.
- ⁹ Un procedeu folosit cu succes în comerț.
- ¹⁰ În grecește „vulpe“ și „cheliu“ sînt două cuvinte foarte apropiate. Se credea că urina de vulpe provoacă răirea părului.
- ¹¹ Hermes era zeul comerțului, dar și al hoților.
- ¹² O lună din calendarul ionian.
- ¹³ Nevăstuicile înlocuiau cîteodată pisicile în case.
- ¹⁴ Statera era o monedă curentă macedoneană de aur. Cîntărea 8,6 g aur. Daricul, o monedă de 8,4 g aur. În timpul lui Ptolemeu Filadelful s-au bătut statere mai mici, de 6,9 g aur.

- ¹⁵ Expresie poetică literară pe care Kerdon o rezervă clientelor mai bogate.
- ¹⁶ Una din noile cliențe s-a îndreptat, probabil, spre ușă și de acolo râde de prețurile exagerate cerute de Kerdon. Alți comentatori presupun că în ușă a apărut Eveteris, cea căreia Kerdon nu vrea să-i vîndă pantofii.
- ¹⁷ Răsplata pe care i-o dă lui Metrò drept mulțumire că îi aduce cliențe.

VIII

- ¹ Vara, porcii trebuiau scoși de cu noapte la păscut pentru a nu suferi de căldură.
- ² În text e „latmianul“, de la muntele Latmos, unde dormea Endymion cînd a fost vizitat de Selene, care se îndrăgostise de el.
- ³ Muzelor li se oficia un cult în poienele și văile munților.
- ⁴ Într-o poiană socotită sfîntă, fiind închinată Muzelor, vitele nu trebuiau să pască. Țapul va fi sacrificat drept pedeapsă pentru că se înfruptase din coaja copacilor și frunzele viței din poiana consacrată.
- ⁵ Junele „frumos ca un zeu“ este Dionisos, socotit conducătorul Muzelor și patronul artelor.
- ⁶ Era un obicei pastoral de a face un burduf din pielea țapului sacrificat care se umfla cu aer și se ungea cu ulei ; apoi păstorii săreau pe el, încercînd să rămînă în echilibru deasupra lui. Cîștigătorului concursului i se dădea pielea țapului drept premiu. Acest joc se numea „askolia“ și este reprezentat pe un mozaic antic.
- ⁷ Eol a dăruit lui Odiseu burduful în care erau închise toate vînturile, afară de zefir. Cînd tovarășii lui, curioși, l-au deschis, s-a stîrnit o groaznică furtună pe mare.

- ⁸ Jugul era făcut din lemn și avea cinci deschideri, pentru cap, miini și picioare. În el se puneau vînovații de anumite delictе, dar servea și drept cămașă de forță pentru alienați.
- ⁹ Versul trimetru iambic scazon (adică șchiop), terminat de obicei printr-un spondeu, utilizat la început de Hipponax din Efes, de la care l-a preluat Herondas.
- ¹⁰ Xuthos era tatăl lui Jon, strămoșul Ionienilor.

BIBLIOGRAFIE

- Herondae Mimiambi* — edidit Franciscus Buecheler, Bonnae, 1892.
- Die Mimiamben des Herondas* — Richard Meister, Leipzig, 1893.
- Les mimes d'Hérodas* — Georges Dalmeyda, Paris, 1893.
- Les Mimes d'Hérodas* — Pierre Quillard, Paris, 1900.
- Alfred et Maurice Croiset, *Histoire de la littérature grèque*, Tome V, Paris, 1928.
- Wilh. Schmid u. Otto Stählin, *Geschichte der griechischen Literatur*, München, 1929.
- G. C. Richards, *Nuovi Capitoli della letteratura greca*, Firenze, 1935.
- Fr. Ballotto, *Storia della letteratura greca dalle origini al 529 d. Chr.*, Milano, 1968.
- Robert Flacelière, *Istoria literară a Greciei antice*, trad. Mihai Gramatopol, Ed. Univers, București, 1970.
- Constantin Litzica, *Herondas. Studiu literar*, București, 1901.
- Maria Marinescu-Himu și Adelina Piatkowski, *Istoria literaturii eline*, Ed. Științifică, București, 1972.
- Alex. Cisek, *Antichitatea despre artele plastice*, Ed. „Meridiane”, 1971.

CUPRINS

<i>Prolog</i>	5
I Mijlocitoarea	6
II Negustorul de fete	11
III Profesorul	16
IV Femeile la templul lui Asklepios	21
V Geloasa	26
VI Prietenele sau conversația intimă	31
VII Cizmarul	36
VIII Visul	41
<i>Note</i>	46
<i>Bibliografie</i>	57

Lector: ELENA LAZĂR
Tehnoredactor: NICOLAE ȘARBĂNESCU

Tiraj 2630 ex. broșate. Bun de tipar: 11.08.1976.

Coli tipar 3,75.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/349 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918“
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Pînă în 1891, cînd F. C. Kenyon a descifrat și publicat textul găsit pe un papirus achiziționat de British Museum, despre Herondas se știa numai că a scris între 270 — 250 î.e.n. și că a trăit în insula Kos, fiind un autor de mimi, cel mai de seamă urmaș al lui Sofron din Siracuză, întemeietorul acestui gen literar.

De la Herondas nu se păstrează decît cîteva versuri răzlețe prin lucrările logografilor. Mimul, această minicomedie, prima treaptă către edificiul comediei antice — atît de apreciat de cei vechi încît Platon, se spune, își făcuse carte de căpătii din mimii lui Sofron — ne era cunoscut numai din cîteva titluri și referiri.

Cu Herondas, mimul ne apare așa cum era — o mică scenetă din viața de toate zilele, cu o acțiune punctiformă, cu eroi puțini, majoritatea siluete fugare, însă de neuitat la autorul nostru, prin convergența în persoana lor a tipului și a individului.

Provenit dintr-un divertisment popular, mimul și-a păstrat preferința pentru oamenii simpli, pentru observația realistă, pentru limba populară din care țîșnesc la tot pasul expresiile ce se aud în stradă. Herondas nu e un mînuitor de idealuri, dar, citindu-l, se ridică în fața noastră un colțișor din perdeaua timpului și asistăm nemijlocit la viața de toate zilele a celor vechi, pășim într-o gospodărie, într-o școală, într-un tribunal, într-un templu, într-o prăvălie.

EDITURA UNIVERS